

ren) die «alles voor Vlaanderen» hebben geofferd. Ze zijn vrijwel steeds geschreven door flaminganten voor flaminganten. Het is een geschiedenis met gesloten deuren, zich voedend met haar eigen evidenties.

Dat geldt a fortiori voor de levensverhalen van Vlaams-nationalisten, de radicalen van de Vlaamse beweging die zo vaak voor turbulenties hebben gezorgd in de Belgische geschiedenis. De evidentie van waaruit het gros van de biografieën van Vlaams-nationalisten vertrekt, is dat het idealisten uit één stuk zijn. Hun idealisme is de motor van hun bestaan en meteen ook de hele verklaring van hun levensloop. Dat de «cultus van het idealisme» zo zeer beoefend wordt in het Vlaams-nationalisme heeft er zeker mee te maken dat deze politieke familie getekend werd door twee collaboraties, gevolgd door twee zuiveringen, met gebroken politieke en maatschappelijke carrières. Dat gaf aanleiding tot een tegencultuur waarin opoffering en mislukking adelbrieven zijn. De stroom publicaties die de onlangs overleden publicist Arthur de Bruyne gedurende meer dan een halve eeuw bezorgde, is er wellicht het meest typische voorbeeld van.

Het boek van Evrard Raskin over Gerard Romsée breekt met deze traditie van «getuigende geschiedschrijving». Nochtans komt de auteur uit de Vlaams-nationalistische familie. Hij was meer dan 10 jaar volksvertegenwoordiger voor de Volksunie in Limburg, de provincie waar Romsée voor de oorlog de onbetwiste lei-

EVARD RASKIN

«Gerard Romsée: een ongewoon man, een ongewoon leven»

Antwerpen/Baarn, Hadewijch, 1995, 449p., foto's.

Aan biografieën van flaminganten is er geen gebrek. Vele duizenden bladzijden beschrijven het leven van de mannen (vrouwen zijn er nauwelijks te bespeu-

der van het politieke Vlaams-nationalisme was. Al na enkele bladzijden kom je tot de vaststelling dat het hier een open, kritisch en moedig boek betreft, waarin geen enkele evidentie onbevraagd wordt gelaten. Het is een product van wetenschappelijke analyse en van vele jaren spuurwerk in de bronnen. Het vult een lacune aan want over Romsee bestond omzeggens nauwelijks iets. Dat is merkwaardig, want de man heeft een zeer belangrijke rol gespeeld, en niet alleen in het Vlaams-nationalisme. Tijdens de bezetting was hij als secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken één van de machtigste mannen van België.

Romsée was een volkomen atypische Vlaams-nationalist. Dat begint al met zijn afkomst. Hij werd in het begin van de eeuw geboren in Guigoven als de zoon van een rijke Franstalige Limburgse maar uit Wallonië afkomstige rentmeester. Hij groeide op tussen de hoge burgerij en de adel. Aan het Onze-Lieve-Vrouwecollege in Tongeren wierp de scholier Romsée zich op als een hevig Belgische patriot en anti-activist. In 1917 kwam de ommekeer. De Franstalige Limburger geraakte begeistert door de Vlaamse beweging, flamingantische leraars vertelden verhalen over de vernederingen van de Vlamingen aan het front. De geruchtmakende zaak van een omwille van zijn flamingantisme gestrafte en verbannen Limburgse legeraalmoezenier gaf de doorslag. Romsée beschouwde het voortaan als zijn plicht op te komen voor de rechten van het Vlaamse volk. Hij zag dat echt als een persoonlijke taak. Het begon er al mee dat hij de behoefte voelde zijn

naam te vervlaamsen. Het accent op de voorlaatste letter van zijn naam liet hij voortaan vallen.

Zo kwam Romsée alias Romsee in de Vlaamse beweging terecht. Hij viel niet alleen op door zijn afkomst, ook door zijn gedrag: een goedgeklede en welgemanierde gentleman, met stijl, en ook met enige zin voor decorum, «een aristocraat die in een volksbeweging was terechtgekomen», schrijft Raskin. Metéén denkt men hier aan die andere a-typische flamingant, helemaal aan de andere kant van Vlaanderen. Er bestaat inderdaad enige gelijkenis met de Franstalige opgevoede notariszoon Joris van Severen uit het West-Vlaamse Wakken. De twee hadden nochtans een heel andere loopbaan. Toen Van Severen al de opgemerkte leider was in West-Vlaanderen droeg Romsée nog pamfletten rond in Limburg en studeerde hij Rechten en Filosofie aan de universiteit van Leuven. Romsée werd daar actief in de Vlaams-nationalistische studentenbeweging. Hij werd vice-praeses van het KVHV. Het is in die functie dat hij voor het eerst nationale bekendheid verwierf. In 1924 kwam het tot een hevig conflict tussen het KVHV en de rectorale overheid. Romsée werd weggestuurd van de universiteit. Zijn broodje als martelaar voor de goede zaak leek gebakken. Maar zo was Romsée niet. In plaats van zich te laten fêteren in heel Vlaanderen, trok hij naar het buitenland om verder te studeren in Parijs en Berlijn. Zijn gesloten karakter speelde hem parten. Men kan vandaag nog bewondering opbrengen voor die jonge man die vasthield aan principes omwille

van de zaak en niet omwille van zijn persoon. Overigens had zijn uitsluiting zware persoonlijke gevolgen. Romsée werd ook door zijn vader de deur gewezen en moest in penibele omstandigheden zijn studies verder zetten. Dat deed hij met brio. In 1927 vestigde hij zich als advocaat in Antwerpen. Hij overwoog om in het klooster te treden. Opnieuw constateerde men dat verlangen naar eenzaamheid.

Op dat moment rommelde het volop in Limburg. Een groep Vlaams-nationalistisch gezinde katholieken maakte zich los van de Katholieke Partij door een eigen partij te stichten: de Katholieke Vlaamse Volkspartij. In 1929 gingen ze voor het eerst naar de kiezer. Romsée werd gevraagd om de kamerlijst te trekken in het arrondissement Tongeren-Maaseik. Hij was toen 28 jaar oud. Romsée aanvaardde aarzelend, de kans dat hij het zou halen leek eerder klein. Dankzij een spectaculaire doorbraak van het Vlaams-nationalisme lukte het toch, zij het op het nippertje. Met 68 stemmen op overschot werd Romsée kamerlid. Hij ontpopte zich tot een bekwaam parlementslid en in Limburg werd hij de onbetwiste leider.

Het Vlaams-nationalisme geraakte inmiddels in een diepe ideologische en organisatorische crisis. In 1931 stichtte Van Severen zijn op fascistische leest geschoeide Verdinaso. Romsée behoorde op dat moment tot de vleugel die het democratische politiek model verdedigde. Het was een vleugel die in de verdediging stond, zeker toen de diepe economische en politieke crisis van de jaren dertig wind in de zeilen gaf van diegenen

die meenden dat een nieuwe antidemocratische orde noodzakelijk was. Romsée en zijn geestesgenoten moesten gedogen dat het in 1933 gestichte Vlaams Nationaal Verbond helemaal op de antidemocratische leest geschoeid werd. Het ideaal was de Dietse volksstaat waarvan het VNV zich de revolutionaire voorhoede beschouwde. Het kostte Romsée en de meeste andere Limburgse Vlaams-nationalisten drie jaar vooraleer ze die bocht konden maken. Pas na de verkiezingen van 1936, toen het VNV opnieuw een doorbraak forceerde, sloten de Limburgers zich aan. Romsée werd VNV-gouwleider voor Limburg. Hij behoorde in het VNV tot de gematigde vleugel die hoopte via coalitievorming met Rex en met de Vlaamse Katholieke Partij tot de macht door te dringen en zo de federalisering van België te bewerkstelligen. Romsée was als pragmaticus ongeschikt voor een radicale en revolutionaire politiek die naar een machtsgreep van het VNV en naar de Dietse Volksstaat moest leiden. Maar tegelijk gedoogde hij deze retoriek en zo werd hij het gematigd boegbeeld van een partij die steeds verder naar rechts afgleed. En Romsée gleed mee. De oorlogsgeschiedenis van Romsée maakt duidelijk wat de gevolgen waren. Zijn partij bond zich met handen en voeten aan een nationaal-socialistische bezetter waarvan het de ideologie in al haar aspecten en consequenties kopieerde. Op geen enkel moment protesteerde Romsée daartegen. Hijzelf werd als VNV'er gekapultaard in de Belgische administratie. In augustus '40 werd hij gouverneur van Limburg, in april '41 secretaris-generaal

van Binnenlandse Zaken. Zijn carrière maakte deel uit van de greep naar de macht van het VNV, terwijl hijzelf een essentiële schakel werd in de machtsgreep van het VNV. De machtsconcentratie in zijn persoon was zeer groot en hij gebruikte zijn macht om de machtsgreep van het VNV in het land mogelijk te maken. Dat nam overigens niet weg dat hij zich een bekwaam bestuurder toonde en dat hij een tijdlang door het Belgische Hof beschouwd werd als «het minste kwaad». Met Romsée konden zaken worden gedaan. Maar vanaf 1943 hielden alle contacten tussen Romsée en het Hof op. Raskin maakt brandhout van de mythe dat Romsée een soort «masterplan» op zak had waarmee hij zichzelf en zijn partij uit het collaboratiemoeras kon halen. Deze mythe werd (en wordt nog steeds) gereproduceerd door oud-collaborateurs en hun sympathisanten. Ze steunt finaal op het «zwijgen van Romsée». Raskin toont aan dat Romsée niets meer te melden had dan wat hij effectief heeft gezegd na de oorlog. Overigens is ook de «zwijgende Romsée» mythisch. Volgens de auteur is heel het mysterie Romsée terug te voeren tot zijn gesloten karakter.

De persoonlijkheidsstructuur van Romsée is een essentiële verklaringsgrond voor zijn handelen én voor de mythes die rond hem zijn gegroeid. Raskin heeft op een ernstige manier geprobeerd om de psychoanalytische methode te hanteren. Hij beschrijft Romsée als een narcistische en perfectionistische persoonlijkheid, iemand die zich bewust was van zijn superioriteit, die zich tegelijk zeer verantwoordelijk voelde, maar niet

tot echte intermenselijke relaties in staat was. Een verrassende verklaring die de auteur bij gebrek aan informatie niet kan hard maken, maar waarvoor hij voldoende materiaal aanbrengt om ze als plausibel te kunnen aanvaarden.

«*Gerard Romsée: een ongewoon man, een ongewoon leven*» is een belangrijke studie die haar plaats verdient in de rij van vernieuwende boeken over de Belgische politieke geschiedenis tijdens het Interbellum en de Tweede Wereldoorlog.

Bruno De Wever